

**OBSZARY WYMAGANEJ WIEDZY, ZAKRES
OCZEKIWANYCH UMIEJĘTNOŚCI I WYKAZ
POMOCNEJ LITERATURY NA POSZCZEGÓLNYCH
STOPNIACH WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU
GEOGRAFICZNEGO DLA UCZNIÓW SZKÓŁ
PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO W ROKU
SZKOLNYM 2025/2026**

I.	WYMAGANIA OGÓLNE KONKURSU	1
II.	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH KONKURSU	2
A.	STOPIEŃ I (SZKOLNY).....	2
B.	STOPIEŃ II (REJONOWY)	3
C.	STOPIEŃ III (WOJEWÓDZKI)	4
III.	PRZYBORY POMOCNICZE NA KONKURS.....	5
IV.	LITERATURA ORAZ INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI	5

I. WYMAGANIA OGÓLNE KONKURSU

Konkurs obejmuje treści Podstawy programowej kształcenia ogólnego z geografii w oparciu o Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 czerwca 2024 r. w sprawie *podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (Dz.U. z 28 czerwca 2024 r., poz. 966).

Na poszczególnych stopniach Konkursu treści podstawy programowej zostały poszerzone o wskazany zakres wiedzy oraz umiejętności wymaganych od uczestnika.

Wymagania ogólne, obowiązujące na wszystkich stopniach Konkursu, obejmują:

- posługiwanie się podstawowym słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów występujących w środowisku geograficznym;
- określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego w skali lokalnej, regionalnej i globalnej, formułowanie uogólnień i twierdzeń o prawidłowościach;
- ocenianie zróżnicowanych form działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowań i konsekwencji oraz dostrzeganie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody;
- poznawanie zróżnicowania społeczno-ekonomicznego i kulturowego społeczeństw na świecie;
- lokalizowanie na mapach (w tym mapach konturowych) obiektów geograficznych, zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno - gospodarczych;
- czytanie i interpretacja map różnej treści, wykonanych w różnych skalach oraz zobrazowań satelitarnych;
- korzystanie z różnych źródeł informacji (planów, map, fotografii, zobrazowań satelitarnych, rysunków, wykresów, diagramów, schematów, danych statystycznych, tekstów źródłowych) w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych;

- wykonywanie obliczeń z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geografii fizycznej i społeczno- ekonomicznej.

II. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH KONKURSU

A. STOPIEŃ I (SZKOLNY)

Obowiązuje zakres treści nauczania ujęty w podstawie programowej w działach tematycznych:

Dział	Tematyka	Wymagania szczegółowe
I.	Mapa Polski	pkt 1-3
II.	Krajobrazy Polski	pkt 1-6
III.	Lądy i oceany na Ziemi	pkt 1-3
IV.	Krajobrazy świata	pkt 1-7
V.	Ruchy Ziemi	pkt 1-6
VI.	Współrzędne geograficzne	pkt 1-2
VII.	Geografia Europy * (wybrane pkt →)	pkt 2

Poszerzenie i uszczegółowienie wybranych treści podstawy programowej na stopniu szkolnym Konkursu obejmuje następujące treści i umiejętności:

1. Dokonywanie interpretacji danych przedstawianych w postaci fotografii, obrazowań satelitarnych, rysunków, wykresów, diagramów, schematów, danych statystycznych, tekstów źródłowych.
 2. Wyznaczanie współrzędnych geograficznych z dokładnością do minut kątowych.
 3. Obliczanie: rozciągłości południkowej i równoleżnikowej w stopniach i minutach kątowych.
 4. Obliczanie: odległości z wykorzystaniem skali mapy (odległości na mapie i odległości rzeczywistej), zapis skali w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej), zamiana skali, porównywanie skali map. Obliczanie skali mapy na podstawie znanej odległości na mapie i odległości rzeczywistej.
 5. Obliczanie wysokości względnej na podstawie podanych wartości lub wartości samodzielnie odczytanych z rysunku poziomicowego na mapie.
 6. Obliczanie: amplitudy temperatury dobowej i rocznej, średniej temperatury rocznej, zmian temperatury wraz z wysokością z wykorzystaniem gradientu wilgotnoadiabaticznego.
 7. Rozpoznawanie oraz zaznaczanie lokalizacji na mapach wybranych obiektów geograficznych.
- Na tym stopniu Konkursu wymagania obejmują:

- podział administracyjny Polski (województwa i ich stolice);
- regiony fizycznogeograficzne Polski, rzeki i jeziora → Atlas Wyd. Demart (mapa w skali 1: 2 500 000) lub Nowa Era (mapa w skali 1: 2 300 000)
- podział polityczny Europy (państwa, bez znajomości ich stolic);
- regiony fizycznogeograficzne, rzeki i jeziora świata → Atlas Wyd. Demart lub Nowa Era (mapa w skali 1: 100 000 000).

B. STOPIEŃ II (REJONOWY)

Obowiązuje zakres ze stopnia I Konkursu oraz dodatkowo treści nauczania ujęte w podstawie programowej w działach tematycznych:

Dział	Tematyka	Wymagania szczegółowe
VII.	Geografia Europy	pkt 1-11
VIII.	Sąsiedzi Polski	pkt 1-7
IX.	Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy	pkt 1-15
X.	Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy	pkt 1-14
XI.	Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych regionów Polski	pkt 1-8
XII.	Własny region	pkt 1-3

Poszerzenie i uszczegółowienie wybranych treści podstawy programowej na stopniu rejonowym Konkursu obejmuje następujące treści i umiejętności:

1. Charakterystyka regionów geograficznych Polski: wpływ czynników rzeźbotwórczych (wód płynących, wód morskich, wiatru, lądolodu, wody polodowcowej, lodowców górskich, wietrzeń i krasowienia) na krajobraz regionów (ze szczególnym uwzględnieniem woj. wielkopolskiego), rozpoznawanie na zdjęciach i po opisie różnych form rzeźby terenu.
2. Ochrona przyrody w Polsce – lokalizacja oraz charakterystyka geograficzna parków narodowych.
3. Dziedzictwo przyrodnicze i historyczne Polski na przykładzie obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości, UNESCO.
4. Dziedzictwo przyrodnicze i historyczne Wielkopolski: Wielkopolski Park Narodowy, pomniki historii w województwie wielkopolskim.
5. Obliczanie czasu słonecznego na podstawie różnic długości geograficznej. Obliczanie wysokości górowania Słońca dowolnego miejsca na Ziemi w dniach równonocy.
6. Analizowanie mapy stref czasowych, ustalanie różnic czasu oraz czasu strefowego w różnych miejscach na świecie.
7. Obliczanie: przyrostu naturalnego, przyrostu rzeczywistego, współczynnika przyrostu naturalnego, salda migracji, urbanizacji oraz obliczanie średniej gęstości zaludnienia.
8. Rozpoznawanie oraz zaznaczanie lokalizacji na mapach wybranych obiektów geograficznych. Na tym stopniu Konkursu wymagania obejmują:

- parki narodowe w Polsce;
- podział polityczny Europy (państwa i ich stolicy);
- regiony fizycznogeograficzne, rzeki i jeziora Europy → Atlas Wyd. Demart lub Nowa Era (mapa w skali 1: 20 000 000).

C. STOPIEŃ III (WOJEWÓDZKI)

Obowiązuje zakres ze stopni I i II Konkursu oraz dodatkowo treści nauczania ujęte w podstawie programowej w działach tematycznych:

Dział	Tematyka	Wymagania szczegółowe
XIV.	Wybrane problemy i regiony geograficzne Azji	pkt 1-10
XV.	Wybrane problemy i regiony geograficzne Afryki	pkt 1-6
XVI.	Wybrane problemy i regiony geograficzne Ameryki Północnej i Południowej	pkt 1-7
XVII.	Wybrane problemy i regiony geograficzne Australii i Oceanii	pkt 1-2
XVIII.	Geografia obszarów okołobiegunowych	pkt 1-2

Poszerzenie i uszczegółowienie wybranych treści podstawy programowej na stopniu wojewódzkim Konkursu obejmuje następujące treści i umiejętności:

1. Udział Polaków, w tym Wielkopolan, w odkrywaniu i badaniu różnych części świata: *Henryk Arctowski, Antoni Dobrowolski, Ignacy Domeyko, Benedykt Dybowski, Aleksander Czekanowski, Jan Czerski, Marek Kamiński, Kazimierz Nowak, Stefan Szolc-Rogoziński, Paweł Edmund Strzelecki.*
 2. Przyrodnicze uwarunkowania występowania katastrof naturalnych w różnych regionach świata i ich wpływ na życie i działalność człowieka (huragany, tornada, tsunami, trzęsienia ziemi i wulkanizm, susze, powodzie).
 3. Przykłady antropopresji w różnych regionach świata (zmiany klimatyczne, deforestacja, degradacja gleb, zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenie oceanów i wód powierzchniowych).
 4. Obliczanie odległości w kilometrach między punktami położonymi na tym samym południku (przeliczanie rozciągłości południkowej ze stopni na kilometry).
 5. Obliczanie wysokości górowania Słońca na półkuli północnej w pierwszych dniach pór roku.
 6. Ustalanie długości geograficznej na podstawie różnicy czasu słonecznego lub strefowego.
 7. Rozpoznawanie oraz zaznaczanie lokalizacji na mapach wybranych obiektów geograficznych.
- Na tym stopniu Konkursu wymagania obejmują:
- podział polityczny świata: państwa i stolicy państw uwzględnionych bezpośrednio lub pośrednio w podstawie programowej: *Japonia, Chiny, Indie, kraje Bliskiego Wschodu (w szczególności: Arabia Saudyjska, ZEA, Turcja, Iran), Kenia, Etiopia, kraje Sahelu (w szczególności: Sudan, Niger, Czad), Kanada, Stany Zjednoczone, kraje w rejonie Amazonii (w szczególności: Brazylia, Peru, Kolumbia, Wenezuela), Australia, Nowa*

Zelandia oraz wybrane inne kraje: *Egipt, Indonezja, Korea Południowa, Argentyna, Meksyk* (bez znajomości stolic).

- regiony fizycznogeograficzne, rzeki i jeziora: Azji, Afryki, Ameryki Południowej, Ameryki Północnej, Australii → Atlas Wyd. Demart lub Nowa Era (mapy poszczególnych kontynentów w skali 1: 40 000 000).

III. PRZYBORY POMOCNICZE NA KONKURS

Uczestnicy Konkursu na każdym z jego stopni powinni posiadać:

- Przybory do pisania – czarno lub niebiesko piszący długopis albo pióro;
- Linijkę z podziałką centymetrową (długości 20 – 30 cm);
- Kalkulator prosty (z podstawowymi funkcjami: dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia, obliczania procentów i pierwiastków kwadratowych).

Dodatkowo (nieobowiązkowo):

- Lupa

IV. LITERATURA ORAZ INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

PODSTAWOWA LITERATURA ORAZ INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI:

1. Podręczniki i ćwiczenia dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego przeznaczone do kształcenia z geografii dla klas V – VIII szkoły podstawowej.
2. Szkolne atlasy geograficzne, zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej lub ponadpodstawowej, np.:
 - Atlas geograficzny. Szkoła podstawowa 5-8. Wyd. Demart;
 - Atlas geograficzny. Liceum i Technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony. Wyd. Demart;
 - Atlas geograficzny. Polska, kontynenty, świat. Klasy 5-8. Wyd. Nowa Era;
 - Atlas geograficzny dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Wyd. Nowa Era.
3. Materiały do geografii, obejmujące zakres szkoły podstawowej, udostępnione na stronie Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (<https://zpe.gov.pl/>).

UZUPEŁNIAJĄCA LITERATURA I INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI:

1. Błaszczkiewicz W., Jerun O., Mazur M., 2024, *Vademecum „NOWA Teraz matura. Geografia”*, Wyd. Nowa Era, Warszawa
2. Flis J., 2008, *Szkolny słownik geograficzny*. WSiP, Warszawa
3. Mały Rocznik Statystyczny Polski 2024, GUS, Warszawa (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne>)
4. Ochrona środowiska 2024 (rozdział 1: Warunki naturalne i 5: Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej), GUS, Warszawa (https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5484/1/25/1/ochrona_srodowiska_2024.pdf)

5. Pomniki historii województwa wielkopolskiego (<https://www.gov.pl/web/kultura/wielkopolska>)
6. Rocznik Statystyczny Województw 2024, GUS Warszawa
(https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5515/4/19/1/rocznik_statystyczny_wojewodztw_2024.pdf)